

YASHIL IQTISODIYOTNI JORIY ETISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING AHAMIYATI

Madisakova Dilnozaxon Erkinboy qizi

“Cyber University” davlat universiteti,

“Ijtimoiy fanlar” kafedrasi o`qituvchisi

E-mail: qarshiboyevadilnozaxon52@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda yashil iqtisodiyot konsepsiyasini amaliyotga joriy etishda korporativ boshqaruv tizimining o`rni va ahamiyati chuqur ilmiy tahlil qilinib, barqaror iqtisodiy rivojlanish sharoitida korporativ boshqaruvning ekologik mas`uliyat, ijtimoiy barqarorlik va uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni ta`minlashdagi institutsional mexanizmlari ochib berilgan. Tadqiqot doirasida ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillarining korporativ strategiyaga integratsiyasi global va milliy statistik ma`lumotlar asosida baholanib, yashil investitsiyalar oqimi, korxonalar samaradorligi va boshqaruv sifati o`rtasidagi o`zaro bog`liqlik ilmiy jihatdan asoslab berilgan. O`zbekiston iqtisodiyoti misolida korporativ boshqaruvni takomillashtirish orqali yashil iqtisodiyotga o`tishni jadallashtirish bo`yicha ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqilgan.

Kalit so`zlar: yashil iqtisodiyot, korporativ boshqaruv, ESG, barqaror rivojlanish, yashil investitsiyalar, ekologik samaradorlik, institutsional islohotlar

THE IMPORTANCE OF CORPORATE GOVERNANCE IN IMPLEMENTING THE GREEN ECONOMY

Abstract: This thesis provides an in-depth scholarly analysis of the role and significance of the corporate governance system in the practical implementation of the green economy concept, revealing the institutional mechanisms through which corporate governance ensures environmental responsibility, social sustainability, and long-term economic efficiency under conditions of sustainable economic development. Within the framework of the study, the integration of Environmental, Social, and Governance (ESG) principles into corporate strategies is assessed on the basis of global and national statistical data, and the interrelationship between green investment flows, corporate performance, and the quality of governance is scientifically substantiated. Based on the case of the Uzbek economy, the study formulates scientific and practical conclusions aimed at accelerating the transition to a green economy through the improvement of corporate governance mechanisms.

Keywords: green economy, corporate governance, ESG, sustainable development, green investments, environmental efficiency, institutional reforms.

So`nggi o`n yilliklarda global iqlim o`zgarishlari, tabiiy resurslarning qisqarishi hamda ekologik xavflarning kuchayishi natijasida an`anaviy iqtisodiy o`sish modellari

o‘zining cheklanganligini namoyon etib, iqtisodiy rivojlanishning yangi, ekologik barqaror va ijtimoiy mas’uliyatli shakllariga ehtiyoj keskin ortib bormoqda. Ushbu sharoitda yashil iqtisodiyot konsepsiyasi resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni qisqartirish va atrof-muhitni muhofaza qilishni iqtisodiy samaradorlik bilan uyg‘unlashtiruvchi muhim nazariy-amaliy yondashuv sifatida shakllanmoqda. Mazkur jarayonning muvaffaqiyati esa, ko‘p jihatdan, korporativ sektor faoliyatida qarorlar qabul qilish sifati, shaffoflik va strategik boshqaruv darajasi bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, aynan korporativ boshqaruv yashil iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi mexanizmlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Bu bog‘liqlikni nazariy asoslar va ilmiy yondashuvlar orqali ko‘radigan bo‘lsak, ilmiy adabiyotlarda yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanishning amaliy modeli sifatida talqin qilinib, u iqtisodiy o‘rishni ekologik cheklovlar doirasida ta’minlashni nazarda tutadi, bu esa korporativ boshqaruv tizimidan strategik moslashuvchanlik va uzoq muddatli fikrlashni talab etadi. ESG tamoyillari aynan ushbu ehtiyojga javob beruvchi boshqaruv instrumenti bo‘lib, korporativ qarorlar qabul qilish jarayoniga ekologik, ijtimoiy va boshqaruv risklarini integratsiya qilish imkonini beradi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ESG ko‘rsatkichlari yuqori bo‘lgan kompaniyalar uzoq muddatli moliyaviy barqarorlik, past risk darajasi va yuqori investor ishonchiga ega bo‘ladi.

Global statistik tahlil

1-jadval

Global yashil investitsiyalar hajmining o‘shishi (2015–2023 yillar)⁴⁸

Ko‘rsatkichlar

	2015		2018		2020		2023	
<i>Yashil obligatsiyalar hajmi (mlrd AQSh dollari)</i>	70	1	40	5	050	1	800	1
<i>ESG asosidagi aktivlar (trln AQSh dollari)</i>	2	2	1	3	0	4	5	4
<i>ESG fondlar ulushi (%)</i>	8	1	5	2	3	3	0	4

Manba: World Bank, OECD, Bloomberg ESG Reports.

Mazkur jadvaldan ko‘rinadiki, so‘nggi yillarda ESG asosidagi moliyaviy instrumentlar hajmining keskin oshishi korporativ boshqaruv tizimida barqarorlikka bo‘lgan talabning kuchayganini yaqqol namoyon etadi.

Korporativ boshqaruv va yashil samaradorlik o‘rtasidagi bog‘liqlik ko‘p qirralar orqali ko‘rsatilishi mumkin. Ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, direktorlar kengashida ekologik va barqaror rivojlanish masalalariga mas’ul mustaqil a’zolarining mavjudligi, korporativ strategiyalarda yashil maqsadlarning aniq belgilanishi hamda ESG

⁴⁸ Muallif tomonidan manbaga asoslanib tuzilgan. Manba: World Bank, OECD, Bloomberg ESG Reports.

hisobotlarining muntazam e’lon qilinishi korxonalarning energiya samaradorligi va chiqindilarni kamaytirish ko’rsatkichlariga bevosita ta’sir ko’rsatadi.

2-jadval

ESG darajasi va korxona samaradorligi o’rtasidagi bog’liqlik⁴⁹

Ko’rsatkich	ESG	ESG	ESG
	yuqori	o’rtacha	past
Energiya samaradorligi (%)	18	10	4
Investorlar ishonchi indeksi	Yuqori	O’rtacha	Past
Uzoq muddatli rentabellik	Yuqori	Barqaror	Past

Manba: KPMG, McKinsey Global Institute.

Endi aynan shu bog’liqlik aynan O‘zbekiston Respublikasi misolida ko’riladi. O‘zbekiston Respublikasida 2019–2030 yillarga mo’ljallangan “Yashil iqtisodiyotga o’tish strategiyasi” doirasida qayta tiklanuvchi energiya ulushini oshirish, energiya samaradorligini kuchaytirish va korporativ sektorni ekologik mas’uliyatli boshqaruvga yo’naltirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Biroq, amaliy tahlillar shuni ko’rsatadiki, ko’plab korxonalarda korporativ boshqaruvning institutsional mexanizmlari yetarli darajada rivojlanmagan bo’lib, ESG tamoyillari ko’proq deklarativ xarakterga ega.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, yashil iqtisodiyotni samarali joriy etish bevosita korporativ boshqaruv tizimining sifati bilan bog’liq bo’lib, ESG tamoyillarini korporativ strategiyaga chuqur integratsiya qilgan korxonalar iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy barqarorlikka erishish imkoniyatiga ega bo’ladi. O‘zbekiston sharoitida yashil iqtisodiyotga o’tishni jadallashtirish uchun korporativ boshqaruv standartlarini xalqaro talablarga moslashtirish, ESG hisobotlarini majburiy joriy etish hamda yashil investitsiyalarni rag’batlantiruvchi institutsional muhitni shakllantirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2019). *O‘zbekiston Respublikasining “Yashil iqtisodiyotga o’tish strategiyasi (2019–2030 yillar)”*. Rasmiy normativ-huquqiy hujjat.
2. Bloomberg. (2023). *Bloomberg ESG market outlook 2023*. Bloomberg Professional Services.
3. KPMG. (2022). *Global ESG reporting survey 2022*. KPMG International.

⁴⁹ Muallif tomonidan manbaga asoslanib tuzilgan. Manba: KPMG, McKinsey Global Institute